

REEL SEKTÖR VE FİNANS SEKTÖRÜNDE KÂR YÖNETİMİ UYGULAMALARI: LİTERATÜR TARAMASI*

Arş. Gör. Hüseyin TEMİZ**
Arş.Gör. Merve ACAR***
Prof.Dr. Mustafa Ömer İPÇİ****

Muhasebe Bilim
Dünyası Dergisi
Mart 2016; 18 (1); 237-268

237

ÖZ

Finansal raporların amacı okuyucularına güvenilir, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir ve kullanıcıların amacına uygun bilgi sunmaktır. Ancak finansal tablo hazırlayıcıları muhasebe politikalarının sağladığı bir takım esneklikleri kötüye kullanarak tabloları belli çıkarlar doğrultusunda hazırlayabilmektedirler. Bu durum “kâr yönetimi” uygulamaları olarak literatürde incelenmektedir. Bu çalışmanın amacı reel sektör ve finansal sektör ayrımı yapılarak literatürde yapılmış olan kâr yönetimi uygulamaları çalışmalarını incelemek, paydaşlara kâr yönetimi ve tahakkuklar hakkında genel bilgiler sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Kâr Yönetimi, Reel Sektör, Finans Sektörü

JEL Sınıflandırması: M1, M4, M41, G20, L100

EARNINGS MANAGEMENT PRACTICES IN REEL AND FINANCIAL SECTORS: LITERATURE REVIEW

ABSTRACT

Financial reports are prepared to supply users of financial statements with reliable, comprehensible, comparable and essential information. However, due to flexibilities given by accounting policies, managers sometimes prepare these statements by looking after some other self-interests. This situation have been

* Makale gönderim tarihi: 30.09.2015; kabul tarihi: 10.02.2016

** Hacettepe Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, Muhasebe Finans ABD, huseyintemiz1@hotmail.com.tr

*** Hacettepe Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, Muhasebe Finans ABD, merve-hun@hotmail.com

**** Hacettepe Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, Muhasebe Finans ABD, ipci@hacettepe.edu.tr

examined as “earnings management” practices in the accounting literature. The primary objective of this study is making a detailed literature review about earnings management practices by examining both reel sector and financial sector.

Keywords: Earnings Management, Reel Sector, Financial Sector

JEL Classificaiton: M1, M4, M41, G20, L100

1. GİRİŞ

Finans sektörü ve reel sektör birçok açıdan birbiriyle karşılıklı ilişki içerisinde. Reel sektör büyüme sürecinde yapacağı yatırımlar için duyduğu fon ihtiyacını karşılama noktasında finans sektörüne ihtiyaç duyar ve finans sektörü bu anlamda reel sektör için hayati bir önem arz eder. Benzer şekilde finans sektörüne de reel sektörün etkisinin olduğu açıktır. Bunun nedeni türetilmiş talep benzeri bir yaklaşım kullanılarak açıklanabilir. Finans sektörünün elinde bulundurduğu fonu değerlendirmek isteyeceği açıktır. Büyümek amacıyla yatırım yapacak olan reel sektörün duyduğu fon ihtiyacını karşılamak için finans sektörü devreye girecektir. Bu noktadan bakıldığında reel sektör finans sektörünün müşterisi durumunda olmaktadır.

Reel sektörün küçümsenemeyecek önemi yanında finansal sistemin en önemli yapıtaşlarından olan bankacılık sektörünün de, finansal istikrarın sağlanması ve kredi sisteminin etkin bir biçimde işleyebilmesi açısından ekonomide üstlendiği rol çok önemlidir. Küreselleşmenin etkilerinin en yoğun şekilde gözlemlendiği finans sektöründe, 1980 sonrası ülkemizde de gerçekleşen finansal serbestleşmenin etkisiyle bankaların mali ve dolayısıyla reel sektörün sağlığı açısından önemi daha da artmıştır. Faaliyetlerinin etkin bir şekilde devamlılığı konusunda güvenin çok önemli olduğu finansal sistemde bu güvenin bir şekilde azalması ya da kaybolması ekonomide büyük hasarlara yol açabilmektedir. Dolayısıyla hazırlanan ve kamuya sunulan finansal raporların gerçeği yansıtması son derece önemlidir.

Kâr yönetimi literatürü incelenirken reel sektörün yanında finansal sektörün de incelenmesi, yapılacak çalışmaların daha sağlam temellere sahip olması açısından oldukça önemlidir. Birbirinden oldukça farklı dinamiklere sahip olan bu iki önemli sektör kâr yönetimi uygulamaları açısından da birbirinden farklılaşmaktadır. Finansal tablo hazırlayıcılarını kâr yönetimi yapmaya güdüleyen faktörler finansal

sektörde de reel sektördekine benzerlik göstermekle beraber, temel güdüleyici faktör piyasanın risk algısını olumlu yönde etkileyerek, finansal tablolarda yıllara göre istikrarlı görünüme sahip bir kâr görüntüsü yaratmaktadır.

Bu denli yakın ilişkileri olan iki sektörün pek çok noktada farklılık gösterdiği gözlemlenmektedir. Reel sektör üretime dayalı büyüme temeline sahipken finans sektörü mevduat ve kredi hacmini temel alan bir büyüme trendine sahiptir. Bu sebeple her sektörün analizi yapılırken kendi iç dinamikleri ve yapıları dikkate alınmalıdır. Bu çalışmanın amacı literatürde önemli yer tutan kâr yönetimi konusunu iki önemli sektör olan reel sektör ve finans sektörü açısından ele alan bir literatür taraması yapmaktır.

2. TEORİK ÇERÇEVE VE LİTERATÜR TARAMASI

Yöneticiler, yatırımcılar başta olmak üzere ekonomik çevrede yer alan aktörlerle firmaları arasındaki iletişimi muhasebe dili aracılığı ile kurarlar. Bu açıdan finansal tablolarda yer alan bilgilerin güvenilir, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir ve kullanıcıların amacına uygun olması son derece önemlidir (Akdoğan 2010). Finansal tablo hazırlama sürecinde yöneticilere takdir yetkisi verilmesi yöneticilerin bilgiyi en doğru şekilde kullanıcılara aktarması için bir fırsat yaratarak tabloların bilgi değerini arttıracaktır (Healy ve Wahlen 1999). Ancak finansal tablo hazırlayıcıları muhasebe politikalarınca kendilerine sağlanan bu takdir yetkisini kimi zaman farklı çıkarlarla kötüye kullanarak, finansal tablo kullanıcılarına yanlış bilgi vermektedirler. İşte bu noktada muhasebe manipülasyonları ve özelleşen bir muhasebe manipülasyonu olarak kâr yönetimi karşımıza çıkar. Literatürde kâr yönetimine ilişkin çok sayıda çalışma ve bu çerçevede birçok tanımla karşılaşmak mümkündür. Yapılan tanımlardan bazıları şunlardır:

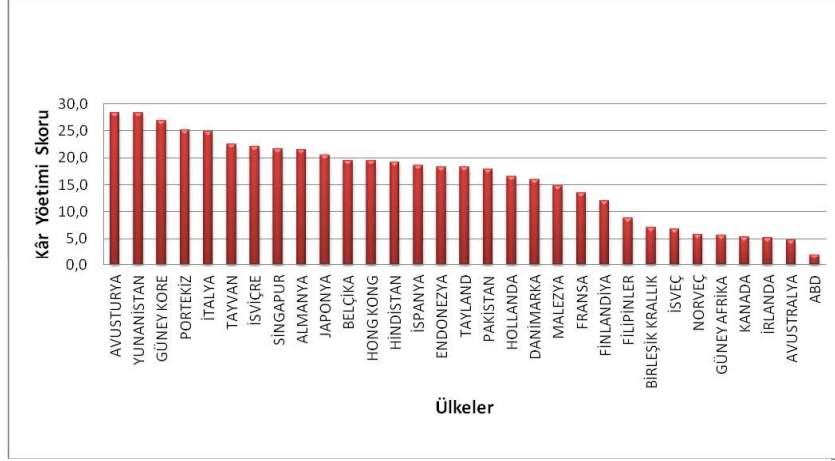
- Kâr yönetimi, yöneticinin raporlanan muhasebe verilerine bağlı olan sözleşme çıktılarını etkilemesi, yatırımcıları şirketin ekonomik performansı hakkında yanlış yönlendirmesi ve bunları sağlayacak düzeltme ve işlemlerin yapılmasıdır (Healey ve Wahlen 1999).
- Kâr yönetimi, bazı özel kazançları elde etmek için finansal raporlara müdahale edilmesidir (Schipper 1989).
- Kâr yönetimi, doğru kısa dönem gerçekleri yansıtmayan yönetsel kararlar toplamıdır. Kâr yönetimi uzun vadeli bilgiler

sunması bakımından faydalı olabilir. Aynı zamanda kısa ve uzun dönemli bilgileri gizlediği için zararlı olabilir. Kâr yönetimi yatırım/üretim kararı almadan önce gelirin gerçekleşmiş olduğu varsayılarak veya gerçekleşen gelirden sonra muhasebe bilgileri ve yorumları etkilenerek yapılır (Ronen ve Varda 2008).

- Muhasebeci ve yöneticilerin organizasyonlarının muhasebe bilgilerini etkileyebilecekleri pek çok yol vardır. Bu yolları kullanarak muhasebe bilgilerinin değiştirilmesine kâr yönetimi denir (Fischer ve Rosenzweig 1995).

Yapılan tanımlardan yola çıkarak kâr yönetimi için yöneticilerin gerek kendileri gerek firmaları için bazı özel yararlar elde etmek uğruna, kasıtlı bir şekilde finansal raporlama sürecini manipüle ederek muhasebe bilgisini yanlış açıklayarak ya da hiç açıklamayarak finansal tablo kullanıcılarını yanlış yönlendirmeleri denilebilir. Ayrıca kâr yönetimi hakkında varılan ortak nokta kâr ya da raporlarda yer alan diğer sonuçların değiştirilmesidir.

Literatürde kâr yönetimi uygulamaları üzerine ülkeleri kendi içinde veya diğer ülkelerle karşılaştıran bir çok çalışma mevcuttur (Leuz ve diğerleri 2003, Amat ve diğerleri 2005, Burgstahler ve diğerleri 2006, Shuto 2007, Elaine ve Negash 2007, Lefond ve diğerleri 2007). Leuz ve diğerlerinin (2003) ülkelerin kâr yönetimi faaliyetlerinde bulunma durumlarını tespit ettikleri çalışmaları da bu durumu destekler niteliktedir. Çalışmada 31 ülke incelenmiştir ve kâr yönetimi uygulamalarının menkul kıymet borsaları gelişmiş ve yatırımcının güçlü yasalarla korunduğu ülkelerde daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

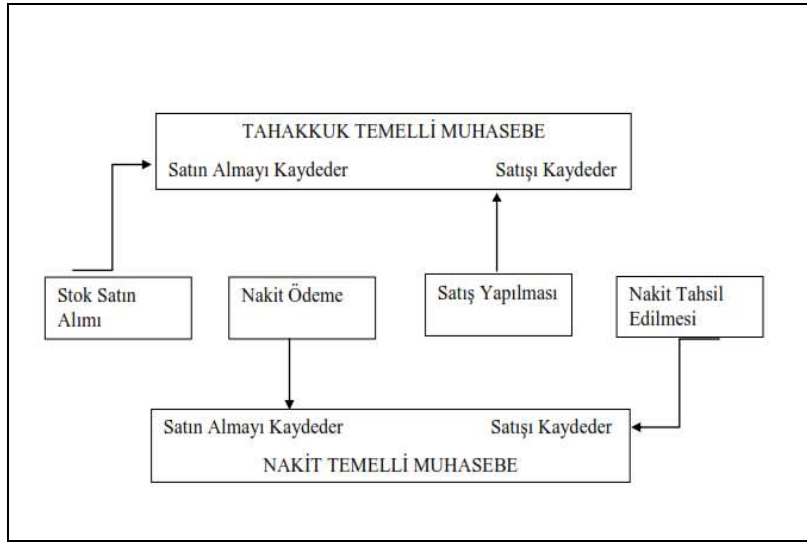
Şekil 1. Kâr Yönetimi Yapılan Ülkelerin Dağılımı
Kaynak: Leuz, Nanda ve Wysocki 2003

3. REEL SEKTÖRDE TAHAKKUKLAR VE KÂR YÖNETİMİ UYGULAMALARI

Çalışmanın bu kısmında reel sektör firmalarının tahakkukları ve kâr yönetimi uygulamaları üzerinde yapılan çalışmalar dikkate alınacaktır. Öncelikle tahakkukun tanımı, tahakkuk ve nakit temelli muhasebe yöntemlerinin yapısının bilinmesi faydalı olacaktır. Tahakkuk kelimesi özünde gerçekleşmiş bir olayı ifade etmek için kullanılmaktadır. Örneğin bir satışın gerçekleşmesi, tahakkukun oluşması için yeterlidir. Bu noktada satışın gerçekleşmesiyle nakit akışın gerçekleşme zamanının aynı veya farklı olması durumu değiştirmez. Ancak literatürde kullanılan tahakkuk kelimesinin anlamı yapılan tanımdan farklılık göstermektedir. Literatürde tahakkuk, bir olayın gerçekleşmiş olması fakat henüz herhangi bir nakit akışı yaratmamış olması anlamında kullanılmaktadır. Yani kredili yapılan bir satış, kredili alınan stoklar, amortisman giderleri bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Yapılan bu çalışmada tahakkuk, literatürde kullanılan anlamı ifade etmektedir.

Tahakkuk tanımıyla birlikte nakit ve tahakkuk temelli muhasebe uygulamalarının durumuna bakıldığında, nakit temelli muhasebede esas olarak herhangi bir nakit girişi gelir olarak kaydedilirken herhangi

bir nakit çıkışı da gider olarak kaydedilmektedir. Buna karşılık tahakkuk temelli muhasebe yönteminde bir işlemin nakit giriş/çıkışı yaratması bu olayın gelir/gider olarak kaydedilmesinde belirleyici değildir. Bu durumda tahakkuk temelli muhasebe yönteminde nakit akışından bağımsız olarak gelir ve gider oluşmaktadır. Gelir ve gider, nakit akışının öncesinde, sonrasında ve nakit akışıyla aynı zamanda olabilir (King ve diğerleri 2000).

Şekil 2. Tahakkuk ve Nakit Temelli Muhasebe Uygulamaları
Kaynak: King ve diğerleri 2000

Şekil 2’de görüldüğü gibi tahakkuk ve nakit temelli muhasebe yöntemlerinin en temel farkı gelir ve giderlerin kaydedilme ve gerçekleşme zamanıdır. Firmalarda esas olarak kullanılan yöntem ise tahakkuk temelli muhasebedir. Aynı zamanda tahakkuk temelli muhasebe yönteminde her gelir ve gider ait olduğu dönemin finansal tablolarında yer alacağı için yapılan işlem muhasebe temel ilkelerinden olan dönemsellik ilkesine de uygun olacaktır.

Literatürde tahakkuk tutarını hesaplamak için kullanılan yöntemlere bakıldığında ise tahakkukların bilanço ve nakit akış tablosu yöntemi olarak iki farklı şekilde hesaplandığı görülmektedir.

Bilanço yöntemine göre toplam tahakkukların (TA) hesaplanması,

Toplam Tahakkuklar = [Δ Dönen Varlıklar - Δ Nakit] - [Δ Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar - Δ Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların Dönemde Vadesi Gelen Kısmı - Δ Gelir Vergisi Karşılığı] - Amortisman Giderleri (Jones 1991)

Nakit akış yöntemine göre toplam tahakkukların (TA) hesaplanması,

Toplam Tahakkuklar = Vergi Öncesi Kâr - Faaliyetten Sağlanan Nakit (Dechow ve diğerleri 1998)

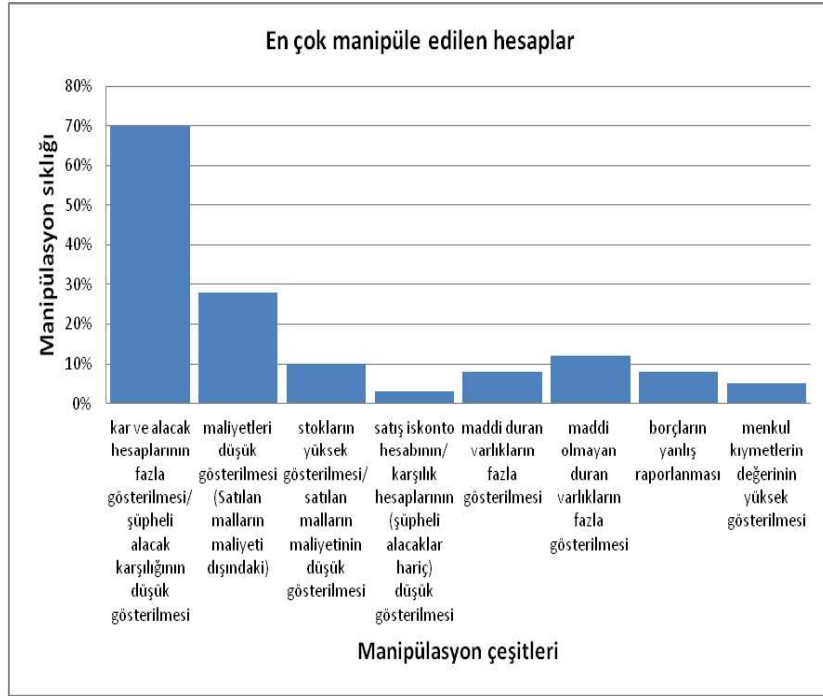
Çalışmalarda kullanılacak tahakkuk değerlerinin bilanço yaklaşımından çok nakit akış yaklaşımına göre hesaplanmasının daha uygun olacağı ifade edilmektedir. Özellikle incelenen firmada birleşme, satın alma ve sürdürülmeyen faaliyetlerin var olması durumunda bilanço yaklaşımı kullanılarak hesaplanan tahakkuk tutarları hata içermektedir (Hribar ve diğerleri 2002).

Henüz nakit giriş/çıkışı gerçekleşmemiş bir olayın gelir/gider olarak kaydedilmesi yöneticiler açısından üzerinde etki yapılabilecek bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani tahakkuk temelli muhasebe, tahakkuk hesaplarını kullanarak raporlanacak finansal bilgiler üzerinde yöneticinin tasarrufuna izin vermektedir. Bu noktadaki ilk kaygılar 1970'lerin başlarında finansal analistler tarafından dile getirilmeye başlanmıştır. Analistler (Treyner 1972, Dun's Buss 1977, ve Brealve ve Myer 1981) raporlanan gelirin firmanın geleceği hakkında güvenilir bilgi verip vermediğini sorgulamışlardır.

Bu noktadan hareketle literatürde pek çok tahakkuk tahmin modelleri geliştirilmiştir. Buradaki amaç, finansal tablo yayıncılarının tahakkuk hesaplarını kullanarak raporlanan kâr üzerinde takdir yetkisi kullanıp kullanmadıklarını tespit etmektir. Modeller geliştirilirken tahakkuklar isteğe bağlı olmayan (nondiscretionary accruals, NDA) ve isteğe bağlı tahakkuklar (discretionary accruals, DA) olarak iki kısma ayrılmıştır. İsteğe bağlı olmayan yönetici takdir yetkisine konu olmayan tahakkukları ifade ederken isteğe bağlı tahakkuklar ise yönetici takdir yetkisine konu olan tahakkukları ifade etmektedir. Healy (1985) tarafından NDA'lar için firmanın maddi duran varlıklarına uyguladığı amortisman, dönem sonu stok değerlemesi ve finansal kiralama üzerinde yaptığı değerlendirme

işlemleri örnek olarak gösterilmektedir. DA'lar için ise yönetici tasarrufuna açık olarak üretimden kaynaklanan sabit maliyetlerin, satılan malların maliyetine ve stoklar hesabına paylaştırılmasının tercihi, maddi duran varlıklara ayrılacak amortisman tutarını belirleme konusunda seçilecek amortisman yöntemi ve dönem sonlarında yapılan satışların ve stok alımlarının hızlandırılması veya yavaşlatılması örnekleri verilmiştir. Benzer şekilde yöneticilerin maddi duran varlıklar için ekonomik ömür ve hurda değer belirleme, varlık değer düşük karşılıkları, değerlendirme yöntemleri, vb. konularda da tahmin ve karar verme yetkileri bulunmaktadır (Bissessur 2008).

Dechow ve Schrand (2004) ise SEC ve Accounting and Auditing Enforcement Release (AAER) ile yaptığı bir çalışmada en çok hangi muhasebe kalemlerinin yönetildiğine dair bir takım sonuçlara ulaşmışlardır. En çok manipüle edilen hesaplara ilişkin ulaşılan sonuçlar ise Şekil 3'de gösterilmektedir.

Şekil 3. En Çok Manipüle Edilen Hesaplar

Yöneticinin esneklik kullanabildiği isteğe bağlı tahakkuklar (DA) yayınlanacak finansal tablolardaki sonuçları etkilemek amacıyla kullanılabilir. Yönetici bu imkânı değerlendirerek yayınlanacak finansal tablolarda, üçüncü kişilere daha çok bilgi sağlayabileceği gibi bunun tam tersi olarak yayınlanacak finansal bilgilerle yatırımcıları veya diğer paydaşları yanlış yönlendirme niyetinde de olabilir. Tahakkuklar bu noktada firmanın finansal durumu hakkında yatırımcılara nakit akışlarına göre daha fazla bilgi vermektedir (Bissessur 2008).

Yapılan çalışmalarda, yöneticilerin belirlenen hedeflere ulaşma konusunda DA'lardan ne ölçüde yararlandıkları incelenmiştir. Literatürde çokça incelenen hedeflere örnek olarak hisse senedi fiyatları (stock price), borç sözleşmeleri (debt covenant) ve yönetici prim anlaşmaları (bonus compensation) verilebilir. Yapılan çalışmaların ortak amacı, yönetici tasarrufu kullanılarak gerçekleştirilen uygulamaların güdüleyicilerinin belirlenmesi, yapılan uygulamaların tüm taraflar açısından sonuçlarının incelenmesi ve kâr yönetimi uygulamaları ile firma karakteristikleri arasındaki ilişkilerin tespit edilmesidir. Bunun için gereken şey ise yönetici tasarrufunun metrik olarak ölçülmesidir. Yönetici tasarrufunu temsil etmesi için literatürde kullanılan metrik değer, firmaların çeşitli modellerle tespit edilen DA değerleridir.

3.1. DA Tahmin Modelleri

3.1.1. Healy Modeli (1985)

Healy (1985)'de yöneticilerin kendilerine sağlanacak olan primleri elde etmek için tahakkukları kullanarak finansal sonuçlara müdahale edip etmediğini incelemiştir. Bu noktada yönetici tasarrufuna bağlı olan DA'ları hesaplamak için her bir firmanın tahmin dönemindeki toplam tahakkuk ortalamalarını kullanmıştır.

Healy Modeli;

$$NA_t = 1/n \sum e (TA_e / A_{e-1}) \text{ olarak ifade edilir.}$$

NA_t = Toplam varlıklara göre deflate edilmiş t dönemine ait isteğe bağlı olmayan tahakkuklar

n = Tahmin dönemindeki yıl sayısı

$e =$ Tahmin dönemine ait yıl sayıları. $(t-n, t-n+1, \dots, t)$

$A_{e-1} =$ Tahmin dönemindeki her yıldan bir önceki yıla ait toplam varlıkları ifade etmektedir.

3.1.2.De Angelo Modeli

De Angelo (1986) modelinde firmaların hisse senetlerini geri satın alma yoluna başvurdukları zamanlarda tahakkukları kullanarak hisse senedi fiyatlarını düşürmeyi amaçladıkları düşünülmektedir. Burada gösterge ise negatif DA tutarlarıdır. Yani firma hisse senetlerini daha düşük fiyattan geri satın alabilmek için tahakkukları kullanmaktadır.

De Angelo tahmin dönemine ihtiyaç duymaz ve tahakkukları hesaplarken bir önceki yılın toplam varlık değerini deflatör olarak kullanır. De Angelo t dönemindeki NDA'ların bir önceki dönemdeki toplam tahakkuklara (TA) eşit olacağını varsayar ve TA'daki değişimin DA'dan kaynaklanacağını ifade eder (Zhang 2002).

De Angelo Modeli;

$N_{At} = T_{At-1} / A_{t-2}$ olarak ifade edilir.

$N_{At} = t$ döneminde gerçekleşen isteğe bağlı olmayan tahakkuk

$T_{At-1} = t-1$ dönemindeki toplam tahakkuklar

$A_{t-2} = t-2$ dönemindeki toplam varlık değerini ifade eder.

3.1.3.Jones Modeli

Jones (1991) modeli, ABD'deki firmaların Ticaret Komisyonu (ITC) tarafından ithalattan zarar gören sektörler için sağladığı gümrük tarifesi ve kota uygulamasından yararlanabilmek için raporladıkları kâr rakamlarını tahakkuk yoluyla etkileyip etkilemediklerinin tespit edilmesi için kullanılmıştır. Kâr yönetimi tespiti yapmayı amaçlayan çalışmada Jones, tahakkukların gelirdeki değişim ve brüt maddi duran varlıkların bir bileşeni olan amortismanların bir fonksiyonu olduğunu ifade etmektedir. Healy ve De Angelo modeli gibi Jones modeli de kullandığı değişkenleri bir önceki yılın toplam varlık değeriyle deflate etmiştir (Jones 1991).

Jones Modeli,

$$N_{Ai,t} = \alpha_0 i(1/A_{i,t-1}) + \alpha_1 i (\Delta RE_{Vi,t}/A_{i,t-1}) + \alpha_2 i (PPE_{i,t}/A_{i,t-1})$$

$NA_{i,t}$ = i firmasının t dönemindeki isteğe bağlı olmayan tahakkukları

$\Delta REV_{i,t}$ = i firmasının t dönemindki gelir değişimi (Gelirt - Gelirt-1 şeklinde hesaplanmıştır.)

$PPE_{i,t}$ = i firmasının t dönemindeki brüt maddi duran varlık değeri

$A_{i,t-1}$ = i firmasının t-1 dönemine ait toplam varlık değerini

α_{0i} , α_{1i} , α_{2i} firmaya ait parametreleri ifade etmektedir.

Jones, modelinde NDA'ların firmanın gelir büyümesi ve brüt maddi duran varlıklarıyla ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Jones modeli satışların ve maddi duran varlıkların yönetici tasarrufu doğrultusunda değişmeyeceğini varsayar. Firmaya ait DA değerlerini belirlemek için ise aşağıdaki regresyon modelinin kalıntı (residual) değerini kullanmıştır.

$$TA_{i,t}/A_{i,t-1} = \beta_{0i}(1/A_{i,t-1}) + \beta_{1i}(\Delta REV_{i,t}/A_{i,t-1}) + \beta_{2i}(PPE_{i,t}/A_{i,t-1}) + \epsilon_{i,t}$$

$TA_{i,t}$ = i firmasının t dönemindeki toplam tahakkukları

β_{0i} , β_{1i} , β_{2i} = En Küçük Kâreler Yönetimi (OLS) kullanılarak tahmin edilen α_{0i} , α_{1i} , α_{2i} değerleri

$\epsilon_{i,t}$ = i firmasının t dönemindeki DA tutarını ifade etmektedir.

3.1.4. Modifiye Edilmiş Jones Modeli

Jones (1991), makalesinde firmanın satışları kullanarak kâr yönetimi yapmayacağını varsaymıştır. Ancak bu duruma bir açıklama ekleyerek firmaların satış yoluyla da kâr yönetimi yapabileceklerinden bahsetmiştir (Jones, 1991). Bu noktadan hareketle Dechow, Sloan ve Sweeney (1995) çalışmalarında firmaların satışları kullanarak kâr yönetimi yapabileceklerini ve Jones Modeli'nin DA hesaplamalarında eksik olduğunu ifade etmişlerdir. Burada orijinal Jones Modeli'ne gelirdeki değişimden (ΔREV) ticari alacaklardaki değişimi (ΔREC) çıkarma yoluyla bir ekleme yapmışlardır.

$$TA_{i,t}/A_{i,t-1} = \beta_{0i}(1/A_{i,t-1}) + \beta_{1i}[(\Delta REV_{i,t} - \Delta REC_{i,t})/A_{i,t-1}] + \beta_{2i}(PPE_{i,t}/A_{i,t-1}) + \epsilon_{i,t}$$

$\Delta RECi,t = i$ firmasının t yılındaki ticari alacaklarındaki değişim (Ticari Alacaklar t – Ticari Alacaklar $t-1$, şeklinde hesaplanmıştır.)

Bu düzeltme yardımıyla kredili satışlar yoluyla oluşan tahakkukların satışlardaki artıştan arındırılarak test gücünün artırılması hedeflenmiştir (Dechow, ve diğerleri 1995).

Endüstri Modeli

Jones modeliyle benzerlik gösteren endüstri modeli, NDA'ların zaman içerisinde sabit oldukları varsayımına esneklik sağlamaktadır. NDA'ların belirleyicilerini (ΔREV , ΔREC , PPE) doğrudan modellemek yerine bu belirleyicilerdeki değişimin aynı endüstride olan firmalar için ortak olduğunu varsayar (Dechow, ve diğerleri 1995).

Endüstri Modeli,

$$NDA_t = \gamma_1 + \gamma_2 \text{Median}(TAT)$$

$NDA_t = t$ yılında firmalara ait isteğe bağlı olmayan tahakkuklar

$\text{Median}(TAT) = t$ yılında aynı sektörde olan tüm örneklem dışı firmalara ait toplam tahakkukların bir önceki yıl toplam varlık değeriyle deflate edilmiş ortanca değerini ifade etmektedir. γ_1, γ_2 ise en küçük kareler yöntemi (OLS) kullanılarak tahmin edilmektedir. NDA değeri gözlemlenebilir olmadığı için orijinal Jones modeli yardımıyla hesaplanmaktadır (Zhang 2002).

3.1.5. Dechow ve Dichew Modeli (DD Modeli)

Dechow ve Dichew (2002) modelinde tahakkuk olarak ifade edilen (ΔWC) çalışma sermayesindeki değişimdir. Bu değişimi, firmaya ait faaliyetten sağlanan nakit akışlarının bir önceki, cari ve bir sonraki yıl değerleriyle ($CFOt-1$, $CFOt$, $CFOt+1$) açıklamaya çalışmışlardır. Modeldeki temel düşünce, çalışma sermayesi hesaplarında tahakkuk yaratan bir olayın modeldeki zaman aralığı içinde nakit akışına dönüşmesi gerekliliğidir (Dechow ve Dichew 2002).

Dechow Dichew Modeli,

$$\Delta WC_t = \alpha + \beta_1 CFO_{t-1} + \beta_2 CFO_t + \beta_3 CFO_{t+1} + \epsilon_t$$

$$\Delta WC = \text{çalışma sermayesi değişimi } (WC_t - WC_{t-1})$$

CFO_{t-1, t, t+1} = Sırasıyla t-1, t, t+1 yıllarındaki faaliyetten sağlanan nakit akışı

ϵ_t = Nakit akışa dönüşmeyen tahakkuklar (standart sapma değeri ise tahakkuk kalitesi ölçümünü ifade etmektedir.)

3.1.6. Performans Düzeltmeli Jones Modeli

Dechow ve diğerleri (1995) çalışmalarında tahakkuk tahmin modelleri uygulanan örnekleme ekstrem finansal performans gösteren firmalar olması durumunda, bunun hatalı sonuçlara neden olacağını ifade etmişlerdir. Bu bakış açısıyla orijinal veya modifiye edilmiş Jones modeline performans ölçütü ekleyerek bu sorunu ortadan kaldırmayı amaçlayan yaklaşım Kothari, Leone ve Wasley (2005) tarafından geliştirilmiştir. Finansal performansı kontrol edebilmek için modifiye edilmiş Jones modeline varlıkların kârlılığı (ROA) değişkeni eklenmiştir.

$$TA_{i,t}/A_{i,t-1} = \beta_0i(1/A_{i,t-1}) + \beta_1i[(\Delta REV_{i,t} - \Delta REC_{i,t})/A_{i,t-1}] + \beta_2i(PPE_{i,t}/A_{i,t-1}) + \beta_3ROA_{i,t} + \epsilon_{i,t}$$

ROA_{i,t} = i firmasının t yılı varlık kârlılığı (diğer değişkenler daha önce yapılan açıklamaları ile aynıdır.)

3.1.7. Francis, LaFond, Olson ve Schipper (2005) Tahakkuk Tahmin Hataları Modeli

Francis ve diğerleri (2005) tahakkuk tahmin hataları modelinde Dechow ve Dichew (2002) modelini temel almışlardır. Bu modele ilave olarak orijinal Jones modelindeki açıklayıcı değişkenler olan gelirdeki değişim (ΔREV) ve brüt maddi duran varlıklar (PPE) değişkenini eklemiştir. DD modelinde, cari tahakkuklarla ilgilenilirken, cari olmayan tahakkukların bu değerlemeye dahil olmadıkları belirtilmiştir. Cari olmayan tahakkukları da tahmin eden modeli oluşturmak için iki modelin açıklayıcı değişkenleri bir araya getirilmiş ve bağımlı değişken olarak toplam tahakkuklar (TA) modele dâhil edilmiştir (Francis ve diğerleri 2005).

Tahakkuk Tahmin Hataları Modeli,

$$TA_t = \alpha + \beta_1CFO_{t-1} + \beta_2CFO_t + \beta_3CFO_{t+1} + \beta_4\Delta REV_t + \beta_5PPE_t + \epsilon_t \quad (1)$$

TAt = t yılındaki toplam tahakkuklar. (modeldeki tüm değişkenler ortalama toplam varlık değeri ile deflate edilmiştir.)

Bu yaklaşım, toplam tahakkukları tahmin ederken hesapladığı kalıntı değerleri (ϵ_t) özünde olan (innate) ve isteğe bağlı olan kısım (discretionary) olarak iki bileşene ayırmıştır. (ϵ_t) nin standart sapmasının bağımlı değişken olduğu ikinci modelin kalıntı değerlerini de isteğe bağlı olan kısım, yani, tahakkuk kalitesi olarak ifade etmiştir. Bu model,

$$\sigma(\epsilon_t) = \alpha + \lambda_1 \text{Sizet} + \lambda_2 \sigma(\text{CFO})_t + \lambda_3 \sigma(\text{REV})_t + \lambda_4 \log(\text{OperCycle})_t + \lambda_5 \text{Losst} + v_t$$

$\sigma(\epsilon_t) = t$ döneminde tahmin edilen eşitlik (1) regresyonunun kalıntı değeri

$\text{Sizet} = t$ döneminde toplam varlıkların doğal logaritması

$\sigma(\text{CFO})_t = t$ dönemi öncesindeki 10 yıllık faaliyet nakit akışları standart sapması

$\sigma(\text{REV})_t = t$ dönemi öncesindeki 10 satışların standart sapması

$\log(\text{OperCycle})_t = t$ döneminde faaliyet döngüsü doğal logaritması

$\text{Losst} = t$ dönemi öncesinde 10 yılda vergi öncesi kârın negatif olduğu yıl sayısı

$v_t =$ Kalıntı değer (residual, isteğe bağlı tahakkuk kalitesi), ifade etmektedir.

Temel başlıklar halinde açıklanan modeller kullanılarak kâr yönetimi ve tahakkuk konularının incelendiği literatür oldukça zengindir. Tarafımızca önemli olduğu düşünülen ve sayıca 17 ile sınırlandırılan çalışmalara ait özet bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Reel Sektör Kâr Yönetimi Literatür Tablosu

<i>Yazar</i>	<i>Araştırma Sorusu</i>	<i>Bulgular</i>
Ball ve Brown (1968)	Muhasebe verilerinin bilgi içeriği ve zaman etkisinin değerlendirilmesi	Beklenen gelir, gerçekleşen gelirden farklılaştığında Pazar da aynı doğrultuda hareket ettiğini tespit etmektedir.
Treynor (1972)	Muhasebecilerin ve finansal değerlendirme analistlerinin değerlendirme konusundaki bakış açıları arasındaki farklılıklar ve değerlendirme sürecinde kullanılan kâr verisi	Çalışmada muhasebeci bakış açısıyla kâr tanımı bir dönemde gerçekleşen değer değişimi olarak yapılırken, değerlendirme analistleri açısından, kârın bir ekonomik kazanç olarak algılandığı ifade edilmiştir. Firma değeri belirlenirken kullanılan kâr verisi firmalar arası farklılaşmaktadır.
Paul M. Healy (1985)	Yöneticilerin muhasebe uygulamaları ve tahakkuk kararları ile yayımlanan kâr ve prim planı arasındaki ilişkinin incelenmesi.	Çalışmadan sonuçlarına göre prim anlaşması temelinde tahakkuklar ve yönetici kâr raporlama güdüleyicileri arasında güçlü ilişki vardır. Prim anlaşmasının üst sınırdaki bağılayıcılığı olan firmaların tahakkuk düzeyleri daha düşük olup prim anlaşmasında düzenleme yapılan yılı takiben muhasebe uygulamalarında değişiklik gözlemlenmiştir.
WILSON (1986)	1- Kârın bileşenleri olan tahakkuk ve nakit,, kâra göre daha fazla bilgi içermekte midir? 2- Tahakkuk, nakte göre daha fazla bilgi sağlamakta mıdır?	Çalışma sermayesi tahakkukları, toplam tahakkukların bilgi içeriğinin fazla olmasını sağlamaktadır. Ayrıca tahakkukların nakte göre daha fazla bilgi sağladığı tespit edilmiştir.
DeAngelo (1986)	Hisse senetlerini geri satın alarak, kâr düşürme amacıyla kâr yönetimi yapılmakta mıdır?	Hisse senedi geri alma yoluyla kâr yönetimi yapıldığına dair sonuca ulaşamamıştır.

McNichols ve Wilson (1988)	Şüpheli Alacaklar Karşılığı kalemi kâr yönetimi aracı olarak kullanılmakta mıdır?	Firmalar kârları yüksek olduğunda şüpheli alacak karşılığı hesabını kullanarak kâr düşürücü yönde kâr yönetimi yapmaktadır.
Jones (1991)	Firmalar Uluslararası Ticaret Komisyonu (ITC) tarafından gümrük tarifesi ve kota desteği almak için kâr yönetimi yaparak raporlanan kârı düşürürler mi?	Çalışma sonuçlarına göre ITC'nin yapmış olduğu inceleme döneminde firmaların kâr düşürücü kâr yönetimi uygulamalarını yaptıklarına dair sonuçlara ulaşmıştır.
Defond ve Jiambalvo, (1994)	Borç sözleşmesi ihlali yayınlayan 94 firmanın tahakkuklarının incelenmesidir. Beklenti, ihlal yılı ve bir önceki yılda borç sözleşmesinin muhasebe seçimlerini etkilemesidir	İhlal yılı öncesinde isteğe bağlı tahakkuklarda (DA) anlamlı pozitif sonuçlara ulaşılmıştır. İhlal yılında ise, yönetim değişikliği ve denetim kontrol altındayken, çalışma sermayesi tahakkukları için pozitif, anlamlı sonuçlar elde edilmiştir.
Fudenberg ve Tirole (1994)	Kâr yönetimi uygulamaları ile yöneticilerin iş güvenliği konusundaki endişeleri ilişkili midir?	Düşük performans, yöneticinin işten çıkarılmasına neden olabilirken, şu an gösterilen iyi performans gelecekte ortaya çıkabilecek düşük performansı telafi etmemektedir. Sonuçlara göre yöneticiler performansın düşük olduğu dönemlerde işten atılma olasılığını ortadan kaldırmak amacıyla gelecekteki kazançları bugünkü döneme kaydırarak kâr yönetimi uygulamalarında bulunmaktadır.
Patricia M. Dechow (1994)	Çalışmanın amacı kârın firma performansının ölçütü olmasına tahakkukların ne kadar katkısının olduğunu ve hangi tahakkukların bunda rol oynadığının tespit edilmesidir.	Çalışmada durağan çevrede faaliyet gösteren firmalarda, nakit akışlarının nispeten daha az zaman ve eşleşme problemi olacağı için iyi bir performans göstergesi olabileceği belirtilirken, karmaşık bir çevrede, daha değişken çalışma sermayesi, yatırım ve finans ihtiyacı duyan firmalar için kârın

		daha iyi bir performans göstergesi olacağı ifade edilmiştir.
Dechow, ve diğerleri (1995)	Çalışmanın amacı tahakkuk temelli kâr yönetimini tespit eden modellerin değerlendirmesini yapmaktır. Modellerin belirleyicileri ve test gücü üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır.	Elde edilen sonuçlara göre her model rastgele seçilen örneklem-yıl bileşeninde iyi sonuçlar vermektedir. Ancak test gücü bakımından kâr yönetimi belirli (örneğin varlıkların %5'i ve %1'i) büyüklüklerde test edildiğinde düşük test gücüne sahip oldukları tespit edilmiştir. Modifiye edilmiş Jones modelinin en iyi sonuçları ürettiği belirtilmiştir.
Burgstahler ve Dichev (1997)	Firmalar düşük kâr ve zarar raporlamaktan kaçınırlar mı?	Çalışma sonucunda kârın bileşeni olan faaliyetten sağlanan nakit akışı ve tahakkukların zarar raporlamaktan kaçınmak için kâr yönetimi uygulamalarında kullandığı tespit edilmiştir.
Dechow ve Dichev (2002)	Tahakkuk ve kâr kalitesi ile tahakkukların içerdiği tahmin hatası arasında bir ilişki var mıdır?	Çalışmada gözlemlenebilir firma karakteristiklerinin (kâr ve tahakkuk oynaklığı) tahakkuk kalitesi ölçümünde bir araç olarak kullanılabileceği belirtilmiştir. Ayrıca tahakkuk kalitesi ve kâr istikrarı arasında pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Yüksek tahakkuk gelecek dönem nakit akışı hakkında bilgi verse de, içerdiği tahmin hatasının kâr istikrarı ve kalitesi üzerinde olumsuz etkiye sahiptir.
Kothari, ve diğerleri (2005)	Çalışmanın amacı isteğe bağlı tahakkukların (DA) ölçülmesinde performans eşleştirmesine dayanan daha iyi belirlenmiş ve daha güçlü bir modelin ortaya konulmasıdır. Performans ölçütü	Çalışma sonuçlarına göre performans eşleştirmeli modelin daha iyi belirlenmiş ve daha güçlü olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca performans eşleştirmeli isteğe bağlı tahakkuk ölçümü kâr yönetimi araştırmalarından çıkan sonucun güvenilirliğini arttırmaktadır.

	olarak ROA kullanılmıştır.	
Ayarlıoğlu (2007)	1998-2002 dönemi için İMKB'de kâr yönetimi yapılıp yapılmadığı araştırılmıştır.	Sonuçlar incelenen dönem için kâr yönetimi yapıldığını desteklemektedir. Buna göre yapılan kâr yönetimi toplam varlıkların %14'ü kadardır. Düşük vergi öncesi kâr açıklayan firmalar yüksek kâr açıklayan firmalardan daha çok kâr yönetimi yapmaktadır.
Atik (2009)	1998-2003 dönemleri için İMKB'de işlem gören şirketler kâr yönetimi (kârın istikrarlı gösterilmesi) yapmakta mıdır	Sonuçlara göre örneklemin % 62'si kârı istikrarlı göstererek kâr yönetimi yapmaktadır.1999-2001 kriz döneminde muhasebe değişikliklerinin kâr üzerindeki direkt etkisi firmaların %59'u için kârı arttırıcı, %41'i içinse kârı azaltıcı yöndedir. Tercih edilen muhasebe değişiklikleri ise aktifleştirme/gelirleştirme politikaları, amortisman politikaları ve stok değerlendirme yöntemleri aracılığıyla yapılmaktadır.
Dechow, diğerleri (2012)	Tahakkuk temelli kâr yönetimi tespiti için yeni bir model önerisinde bulunulmuştur. Buna göre tahakkuk iptallerinin var olan modellere eklenmesi modellerin tahmin gücünü arttırmakta mıdır?	Çalışma sonuçlarına göre kâr yönetimi tespit modellerinin genelinde test gücü düşüklüğü olduğu belirtilmiştir. Tahakkuk iptallerinin modele eklenmesiyle, modelin test gücünün %40'ın üzerinde arttırılabileceği ifade edilmiştir.

4. FİNANS SEKTÖRÜNDE ÖZELLİKLİ TAHAKKUKLAR VE KÂR YÖNETİMİ UYGULAMALARI

Finansal sektör incelendiğinde kâr yönetimi uygulamalarının çoğunlukla bankacılık sektörü (Ma 1988, Greenwalt ve Sinkey 1988, Scholes 1990, Moyer 1990, Wetmore ve Brick 1994, Beatty 1994, Collins ve diğerleri 1995, Bhat 1996, Liu ve diğerleri, 1997, Ahmet ve diğerleri 1998, Hasan ve Hunter 1999) ve sigortacılık sektöründe yoğunlaştığı görülmektedir (Beaver ve McNichols 1998, Beaver ve diğerleri 2000, 2003, Gaver ve Paterson 2000, Nelson 2000, Penalva 1998, Petroni 1992). Literatürde çoğunlukla bankacılık sektörü incelendiği için bu çalışmada da finansal sektörde kâr yönetimi uygulamaları bankacılık sektörü üzerinden ele alınacaktır.

Reel sektördeki kâr yönetimi uygulamalarında da değinildiği gibi özellikle modelleme konusunda ve isteğe bağlı tahakkukların tahmini konusunda hala bir görüş birliğine varılamamıştır. Bu açıdan kâr yönetimi çalışmalarında finansal sektörün ayrı olarak analiz edilmesinin özellikle modelleme alanına olumlu katkı yapacağı savunulmaktadır. McNichols (2000) kâr yönetimi tespit modellerini ayrıntılı bir şekilde incelediği ve eleştirdiği makalesinde analiz için kullanılan modellerde toplam tahakkuklar yerine özelliikli (specific) tahakkukların ve bu çerçevede örneklemin de farklı endüstrilerde faaliyet gösteren şirketler yerine özelliikli (specific) sektörlerde yer alan şirketlerden oluşmasının model doğruluğuna ve güvenilirliğine önemli pozitif katkılarda bulunacağını savunmuştur. Özelliikli tahakkuk modelleri değişik sektörlerde faaliyet gösteren firmaların farklı kâr yönetimi davranışları ortaya koyacaklarını savunur (McNichols 2000). Bu kapsamda ayrı olarak ele alınan ve analiz edilen bankacılık sektörü aslında özelliikli bir sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Kâr yönetimi analizinde ise bankacılık sektöründe, reel sektörde olduğu gibi toplam ya da isteğe bağlı tahakkuklar değil özelliikli bir tahakkuk kalemi olan “kayıp kredi karşılıkları” kullanılmaktadır.

Kâr yönetimi uygulamaları bankacılık sektöründe çoğunlukla “kârın istikrarlı gösterilmesi” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Kârın istikrarlı gösterilmesinde temel amaç firmanın sahip olduğu kâr serilerinde istikrarlı bir dağılım elde ederek daha az riskli bir firma görünümü sağlamaktır. Bu çerçevede kârın istikrarlı gösterilmesi hipotezi büyük ölçüde sermaye varlıklarını değerlendirme modeline dayanır. Bir varlığın değeri, iskonto edilmiş nakit akışları modeline göre, varlıktan elde

edilmesi beklenen nakit akışlarının belli bir iskonto oranı ile şimdiki değerine indirgenmesi yoluyla bulunur. Iskonto oranı ise varlıkla ilgili beklentilere ilişkin belirsizlikle pozitif ilişki içindedir. Dolayısıyla belirsizlik arttıkça iskonto oranı büyüyecek ve söz konusu varlığın bugünkü değeri düşecektir. Yatırımcıların riskten kaçındığı varsayımı altında, varlıktan elde edilecek nakit akışlarına ait olasılık dağılımındaki dalgalanmalar arttıkça varlığın bugünkü değerindeki azalma da o kadar fazla olacaktır. Bu çerçevede yatırımcıların dönemler arasında dalgalanmaların fazla olduğu kâr rakamlarından ziyade istikrarlı kâr rakamları görmek istedikleri rahatlıkla söylenebilir (Beidleman 1973).

Kârın istikrarlı gösterilmesinde kullanılan en temel istikrar değişkeni ise yöneticilerin finansal tablo hazırlama sürecinde, tahmininde belli sınırlar dâhilinde esnekliğe sahip oldukları ve özellikli tahakkuk hesabı olarak adlandırılan “kayıp kredi karşılıkları” kalemidir (Greenawalt ve Sinkey 1988). Buna göre finansal tablo hazırlayanlar kârın yüksek olduğu zamanlarda daha fazla, kârın düşük olduğu zamanlarda ise daha düşük kayıp kredi karşılığı ayırarak raporlanan kâr rakamında dönemler arası istikrarlı bir görünüm elde edebileceklerdir.

Kayıp kredi karşılıklarının, Copeland’ın (1968) kârı istikrarlı göstermek için kullanılan yöntem ya da araçların sahip olması gereken özellikleri taşıması da bu kalemi kâr yönetimi uygulamaları için uygun bir araç haline getirmektedir (Bhat 1996). Kayıp kredi karşılıklarının taşıdığı bu özellikler ise,

- i. Finansal tablo hazırlayıcılarının kredi karşılığını belirlemede karar verme özgürlüğü ve yetkisine sahip olmaları,
- ii. İşlemin izleyen dönemlerde tekrarlanma zorunluluğu olmaması (Her dönem karşılık ayırmak ya da ayırmamak gibi bir zorunluluk yoktur.)
- iii. Yapılan işlemin genel kabul görmüş muhasebe ilke ve politikalarına aykırı bir durum teşkil etmemesi ve
- iv. Karşılık ayırma işleminin işletme dışı üçüncü kişilerle yapılan bir işlem değil hesapların kendi içinde oluşturulan bir durum olması (hesaplar arası düzenleme) şeklinde sıralanabilir.

Bu özelliklerin yanında kayıp kredi karşılıklarının gayri nakdi (nakit dışı) giderlerden olması da bu kalemin kârı istikrarlı göstermek için etkili bir araç olmasını sağlamaktadır (Rivard ve diğerleri 2003).

Kâr yönetimi alanında kullanılmasının yanında, kayıp kredi karşılıkları bankalar için denetim açısından oldukça fazla önem arz eden asgari sermaye yeterlilik oranlarına sahip olmak amacıyla sermaye yönetimi alanında da sıklıkla kullanılmaktadır (Moyer 1990, Scholes ve diğerleri 1990, Collins ve diğerleri 1995, Beatty ve diğerleri 1995, Kim ve Kross 1998, Ahmed ve diğerleri 1998, 1999, Anandarajan ve diğerleri 2005).

Bankacılık sektörünü konu edinen, kârın istikrarlı gösterilmesinin analiz edildiği çalışmalarda temel olarak raporlanan kâr rakamı ile (vergi sonrası karşılık öncesi kâr) ayrılan kredi karşılıkları arasındaki ilişki incelenmektedir. Kârın istikrarlı gösterilmesi hipotezi çerçevesinde beklenen, bu iki değişken arasında anlamlı pozitif ilişki olmasıdır. Buna göre kârın yüksek olduğu zamanlarda arttırılan kredi karşılıkları kârdaki sert yükselişi, kârda düşüş olduğu zamanlarda ise azaltılan kredi karşılıkları kârdaki sert düşüşü yumuşatarak istikrarlı bir kâr serisi yaratacaktır.

Bu çerçevede kayıp kredi karşılıkları aracılığıyla yapılan kâr yönetimi çalışmaları Tablo 2’de özetlenmiştir.

Tablo 2. Finans Sektörü Kâr Yönetimi Literatürü Tablosu

Kayıp kredi karşılıkları ile kâr yönetimi arasındaki ilişkiyi analiz eden çalışmalar:		
<i><u>Kayıp kredi karşılıkları ile kâr yönetimi/kârın istikrarlı gösterilmesi arasında pozitif ilişki saptayan çalışmalar:</u></i>		
Yazarlar	Araştırma Sorusu	Bulgular
Ma (1988)	Bankalar raporlanan kazançlarını istikrarlı göstermek amacı ile kayıp kredi karşılıklarını kullanırlar mı?	Kârın istikrarlı gösterilmesi amacı ile kayıp kredi karşılıkları ve kredilerin aktiften çıkarılması mekanizması kullanılır
Greenwalt ve Sinkey (1988)	Kayıp kredi karşılıkları kârın istikrarlı gösterilmesinde kullanılır mı?	Kayıp kredi karşılıkları kârın istikrarlı gösterilmesinde kullanılmaktadır. Ek olarak, bölgesel bankalar (regional banks) para piyasasında aktif olan büyük

	Eğer kullanılıyorsa, kârı istikrarlı gösterme eğilimi bankadan bankaya değişiklik gösterir mi?	bankalara göre (money centered banks) kârın istikrarlı gösterilmesini daha yoğun kullanmaktadırlar.
Collins ve diğerleri (1995)	Kredilerin aktiften çıkarılması, menkul kıymet ihracı ve kayıp kredi karşılıkları kâr ve sermaye yönetimi uygulamalarında kullanılmakta mıdır?	Kayıp kredi karşılıkları kâr yönetiminde araç olarak kullanılmakla birlikte diğer araçlar (aktiften çıkarma ve menkul kıymet ihracı) kâr yönetiminde değil sermaye yönetiminde kullanılmaktadır.
Bhat (1996)	Bankalar kayıp kredi karşılıklarını kullanarak kâr yönetimi faaliyetinde bulunurlar mı? Kâr yönetimi yapan bankaların tanımlayıcı özellikleri nelerdir?	Kayıp kredi karşılıkları aracılığı ile kâr yönetimi yaparak kârlarını istikrarlı gösteren bankalar, küçük (aktif büyüklüğü açısından), defter değeri/piyasa değeri düşük, kredi/mevduat oranı yüksek, kredi/varlıklar oranı yüksek, düşük aktif kârlılığına sahip bankalardır.
Hasan ve Hunter (1999)	Kayıp kredi karşılıkları kârın istikrarlı gösterilmesinde kullanılan bir araç mıdır? Kârın istikrarlı gösterilmesi ile 1986 Vergi Reform Yasası arasında bir ilişki var mıdır?	Kayıp kredi karşılıkları kâr yönetimi/kârın istikrarlı gösterilmesinde kullanılan bir araçtır, ancak 1986 Vergi Reform Yasasının bankaların kârı istikrarlı gösterme eğilimleri üstünde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır.
Cavallo ve Majnoni (2001)	Kayıp kredi karşılıkları kârın istikrarlı gösterilmesinde kullanılmakta mıdır?	G10 ülkeleri kayıp kredi karşılıkları ile kârı istikrarlı göstermektedir.G10 ülkesi olmayan ülkelerin oluşturduğu veri setindeki bankalar için karşılıklar ile kâr arasında negatif ilişki saptanmakla beraber ilişki istatistiksel olarak da anlamlı çıkmamıştır
Shrieves ve Dahl (2003)	Basel düzenlemelerinin Japon bankacılık sektöründe kâr yönetimi üzerindeki etkisi nedir?	Japon bankaları kayıp kredi karşılıkları ve menkul kıymet kazançları aracılığıyla kârı istikrarlı göstermektedirler.

		Basel düzenlemeleri sonrasında kâr yönetimi uygulamalarında azalma gözlemlenmiştir.
Agarwal ve diğerleri (2007)	Japon bankacılık sektörünün i. 1985-1990 Japonya hisse senedi ve emlak balonu ii. 1991-1996 ekonomik durgunluk dönemi iii. 1997-1999 Asya ülkeleri finansal krizi Dönemlerinde kâr yönetimi davranışı nasıl değişiklik göstermiştir?	Japon bankaları kayıp kredi karşılıkları ve menkul kıymet kazançları aracılığıyla kâr yönetimi yapmaktadırlar. İncelenen tüm dönemlerde kâr yönetimi için menkul kıymet kazançları kullanılırken, kayıp kredi karşılıkları sadece ilk iki dönem için (1985-1990, 1991-1996) anlamlıdır.
Taktak ve diğerleri (2010)	Kayıp kredi karşılıkları kârın istikrarlı gösterilmesinde kullanılmakta mıdır?	Kayıp kredi karşılıkları kârın istikrarlı gösterilmesinde bir kâr yönetimi aracı olarak kullanılmaktadır. Sermaye yapısı çok kötü ya da çok iyi bankalar ve sermaye yeterlilik oranları düşük olan bankalar kârı istikrarlı gösterme eğilimi göstermektedirler.
Acar ve İpçi (2013)	Türk Bankacılık Sektöründe (2005-2011 dönemi) kayıp kredi karşılıkları aracılığıyla kâr istikrarlı gösterilmekte midir?	Kayıp kredi karşılıkları kârın istikrarlı gösterilmesinde kullanılmaktadır. Sektör farklı gruplara ayrıldığında ise sadece yabancı sermayeli bankalarda kârın istikrarlı gösterilmesi hipotezi desteklenmiştir. 2008 global finansal krizi süresince ise (2007-2009) sektörde kâr yönetimi gözlemlenmemiştir.

<i>Kayıp kredi karşılıkları ile kâr yönetimi/kârın istikrarlı gösterilmesi arasında anlamlı ilişki bulamayan çalışmalar:</i>		
Wetmore ve Brick (1994)	Bankalarca kârın istikrarlı gösterilmesi ile ilişkili olan faktörler nelerdir?	Kayıp kredi karşılıklarının kâr yönetimi aracı olarak kullanıldığına dair bir kanıt bulunamamıştır.
Beatty ve diğerleri (1994)	Bankalar kâr ve sermaye yönetimi için işlem ve tahakkukların zaman ve büyüklüğünü nasıl ayarlarlar?	Örneklemdaki bankalar için kayıp kredi karşılıkları ile kâr yönetimi arasında bir ilişki bulunamamıştır.
Ahmed ve diğerleri (1998)	Bankalar 1990 sermaye yeterlilik düzenlemesi sonrası kayıp kredi karşılıklarını sermaye ve kâr yönetimi için araç olarak kullanmışlar mıdır?	1990 sonrası düzenlemeleri ile kayıp kredi karşılıkları kullanımı arasında bir ilişki bulunamamıştır.
Barth (2008) Armstrong (2010)	Uluslararası muhasebe standartlarına (IFRS) göre finansal tablolarının hazırlanması kâr yönetimini nasıl etkilemiştir?	IFRS sonrası özellikle bankalarda kâr yönetimi uygulamaları azalmıştır.
Leventis ve diğerleri (2011)	IFRS'ye göre finansal tablolarının hazırlanması kâr yönetimini nasıl etkilemiştir?	Bankalarda kâr yönetimi hala gözlemlenmekle birlikte IFRS sonrası kâr yönetimi uygulamalarında anlamlı bir düşüş olmuştur.

5. SONUÇ

Finansal tablo okuyucuları karar verme sürecinde bilgiye ihtiyaç duyarlar. Ancak bilginin var olmasının yanında güvenilir, anlaşılır ve şeffaf olması okuyucular açısından doğru kararlar verebilmek için önemlidir. Firmalar ise belirli güdüleyicilerin etkisiyle yayınladıkları finansal bilgileri etkileme eğiliminde olabilirler. Yapılan çalışmaların ortak amacının bu noktada yoğunlaştığı görülmektedir. Reel sektörü inceleyen çalışmalarda DA ve az sayıda da olsa özellikli tahakkuk hesapları incelenirken finans sektöründe kayıp kredi karşılığı hesabı incelenmektedir.

DA ve kâr yönetimi tespit çalışmalarının zaman içerisinde özellikle yöntem konusunda değişim gösterdiği fark edilmektedir. Son dönemde uluslararası literatürde bu değişim ve gelişim sürecinin devam ediyor olması ve 2015 yılı ilk beş ayında Accounting Review dergisinde “Earnings Management” başlıklı 7 makalenin yayınlanmış olması konunun güncelliğini koruduğunu göstermektedir. Başlangıçta sadece iki dönem arasında meydana gelen değişim olarak ifade edilen DA tutarı hesaplama yöntemi zaman içerisinde gelişim göstermiş ve şu an DA tahmini yapılabilecek 10’a yakın model literatürde kullanılmaktadır.

Bu çerçevede bu çalışma, muhasebe bilgi kalitesinin günden güne önem kazandığı günümüzde kâr yönetimi uygulamaları hakkında detaylı bir literatür taraması yapmak amacıyla yapılmıştır. Literatür taraması yapılırken kâr yönetimi reel sektör ve finansal sektör için ayrı ayrı yapılmış; böylece iki sektör arasındaki uygulama farklılıklarına dikkat çekilmiştir. Literatür incelendiğinde ülkemizde yapılan çalışmaların sayıca az olması; veri tabanı yetersizliği, halka açık firma sayısının az olması, bu firmaların faaliyet sürelerinin kısa olmasından kaynaklanabilir. Kâr yönetimi alanında yapılacak çalışmaların, uluslararası literatürle aynı paralelde ilerlemek ve ülkemizde faaliyet gösteren firmaların kâr yönetimi açısından incelenerek gerek finansal tablo kullanıcılarına gerek düzenleyici denetleyici kurumlara rehberlik etmek açısından önemli olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- Acar, M. ve İpçi M.Ö. 2013. “Income-Smoothing Hypothesis: Experience From Turkish Banking Sector”, Working Paper 8th Annual London Business Research Conference.
- Agarwal, S. Chomsisengphet, S. Liu C. ve Rhee, S.G. 2007. “Earnings Management Behaviors Under Different Economic Environments: Evidence from Japanese Banks”, International Review of Economics and Finance, 16 (3).
- Ahmed, A.S., C. Takeda ve S. Thomas. 1999. “Bank Loan Loss Provisions: A Reexamination of Capital Management, Earnings Management and Signaling Effects”, Journal of Accounting and Economics, 28 (1).

- Akdoğan, N. 2010. “Kobi Finansal Raporlama Standardına Genel Bakış ve Tam Set IAS/IFRS’lerden Farklılığı”, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, (Ocak).
- Allen, E.J., C.R. Larson, R.G. Sloan. 2013. “Accrual Reversals, Earnings and Stock Returns”, Journal of Accounting and Economics, (56).
- Amat O., C. Gowthorpe, J. Perramon. 2007 “Manipulation of Earnings Reports in Spain-Some Evidence”, Journal of Applied Accounting Research, 8 (3).
- Anandarajan, A., I. Hasan, A. Lozano-Vivas. 2005. “Loan Loss Provision Decisions: An Empirical Analysis of the Spanish Depository Institutions”, Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, 14.
- Atik, A. 2009. “Detecting Income-smoothing Behaviors of Turkish Listed Companies through Empirical Tests Using Discretionary Accounting Changes”, Critical Perspectives on Accounting, 20.
- Ayarlıoğlu, M.A. 2007. Kâr Yönetimi Uygulamaları ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda Test Edilmesi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- Baber, W.R., S.H. Kang, Y. Li. 2011. “Modelling Discretionary Accrual Reversals and the Balance Sheet as an Earnings Management Constraint”, Accounting Review, 86.
- Ball, R. ve P. Brown. 1968. “An Empirical Evaluation of Accounting Income Numbers”, Journal of Accounting Research, 6 (2).
- Beidleman, C.R. 1973. “Income Smoothing: The Role of Management” The Accounting Review, 48 (4).
- Beattie, V., S. Brown, D. Ewers, B. John, S. Manson, D. Thomas ve M. Turner. 1994. “Extraordinary Items And Income Smoothing: A Positive Accounting Approach”, Journal of Business Finance and Accounting, 21 (6).
- Beaver, W.H. ve E. Engel. 1996.” Discretionary Behavior with Respect to Allowance for Loan Losses and the Behavior of Securities Prices”, Journal of Accounting and Economics, 22 (August–December).

- Beaver, W.H. ve M.F. McNichols. 1998. "The Characteristics and Valuation of Loss Reserves of Property Casualty Insurers", *Review of Accounting Studies*, 3.
- Beaver, W.H., M.F. McNichols ve K.K. Nelson. 2000. "Do Firms Issuing Equity Manage Their Earnings? Evidence from the Property-Casualty Insurance Industry", Available at: <http://ssrn.com/abstract=203408> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.203408>
- Beaver, W.H., M.F. McNichols ve K.K. Nelson. 2003. "Management of the Loss Reserve Accrual and the Distribution of Earnings in the Property-Casualty Insurance Industry", *Journal of Accounting and Economics*, 35 (3).
- Beattie, V., S. Brown, D. Ewers, B. John, S. Manson, D. Thomas ve M. Turner. 1994. "Extraordinary Items And Income Smoothing: A Positive Accounting Approach", *Journal of Business Finance&Accounting*, 21(6).
- Bhat, V. N. 1996. "Banks and Income Smoothing: An Empirical Analysis" *Applied Financial Economics* 6 (6).
- Bissessur, S. W. 2008. *Earnings Quality and Earnings Management: The Role of Accounting*, Rozenberg Publishers.
- Burgstahler, D. ve I. Dichev. 1997. "Earnings Management To Avoid Earnings Decreases and Losses", *Journal of Accounting and Economics*, 24(1).
- Burgstahler, D., H. Luzzi ve C. Leuz. 2006. "The Importance of Reporting Incentives: Earnings Management European Private and Public Firms", *The Accounting Review*, 81 (5).
- Brealey- Meyers. 1981. *Principles of Corporate Finance*, McGraw-Hill.
- Chamberlain, T. W., U.R. Butt ve S. Sarkar. 2014. "Accruals and Real Earnings Management around Debt Covenant Violations", *International Advances in Economic Research*, 20 (1).
- Collins, J., D. Shackelford ve J. Wahlen. 1995. "Bank Differences in the Coordination of Regulatory Capital, Earnings and Taxes", *Journal of Accounting Research*, 33 (2).

- Cooking the Books. Duns Business Month, 121(1).
- Copeland, R.M. 1968. "Income Smoothing", Journal of Accounting Research Supplement Volume 6 Empirical Research in Accounting: Selected Studies 6.
- Deangelo, L.E. 1986. "Accounting Numbers as Market Valuation Substitutes: A Study of Management Buyouts of Public Stockholders", The Accounting Review, 61(3).
- Dechow, P. M. ve R.G. Sloan. 1991. "Executive Incentives and The Horizon Problem: An Empirical Investigation", Journal of Accounting and Economics, 14 (1).
- Dechow, P.M., R.G. Sloan ve A.P. Sweeney. 1995. "Detecting Earnings Management", Accounting Review, 70 (2).
- Dechow, P. M., S.P. Kothari ve R.L. Watts. 1998. "The Relation Between Earnings and Cash Flows", Journal of Accounting and Economics, 25 (2).
- Dechow, P.M. ve I.D. Dichev. 2002. "The Quality of Accruals and Earnings: The Role of Accounting Estimation Errors", The Accounting Review, 77 (Supplement).
- Dechow, P., W. Ge ve C. Schrand. 2010. "Understanding Earnings Quality: A Review Of The Proxies, Their Determinants and Their Consequences", Journal of Accounting and Economics, 50 (2).
- Dechow, P.M., A.P. Hutton, J.H. Kim ve R.G. Sloan. 2012. "Detecting Earnings Management: A New Approach", Journal of Accounting Research, 50 (2).
- Defond, M.L. ve J. Jiambalvo. 1994." Debt Covenant Violation and the Manipulation of Accrual", Journal of Accounting and Economics, 17 (1-2).
- Defond, M.L. ve C.W. Park. 2001. "The Reversal of Abnormal Accruals and the Market Valuation of Earnings Surprises", Accounting Review, 76 (3).
- Fischer, M. ve K. Rosenzweig. 1995. "Attitudes of Students and Accounting Practitioners Concerning the Ethical Acceptability of Earnings Management", Journal of Business Ethics, 14 (6).

- Francis, J., R. LaFond, P. Olsson ve K. Schipper. 2005. "The Market Pricing of Accruals Quality", *Journal of Accounting and Economics*, 39 (2).
- Fedenberg, D. ve J. Tirole. 1995. "A Theory of Income and Dividend Smoothing Based on Incumbency Rents", *Journal of Political Economy*, 103 (1).
- Gaver, J.J. ve J.S. Paterson, J.S. 2000. "Earnings Management Under Changing Regulatory Regimes: State Accreditation in the Insurance Industry", *Journal of Accounting and Public Policy*, 19 (4-5).
- Greenawalt, M. B. ve J.F. Sinkey, J. F. 1988. "Bank Loan-Loss Provisions and the Income-Smoothing Hypothesis: An Empirical Analysis 1976-1984", *Journal of Financial Services Research*, 1.
- Healy, P.M. 1985. "The Effect of Bonus Schemes on Accounting Decisions", *Journal of Accounting and Economics*, 7 (1-3).
- Healy, P.M. ve J.M. Wahlen, J.M. 1999. "A Review of the Earnings Management Literature and Its Implications for Standard Setting", *Accounting Horizons*, 13(4).
- Janes, T.D. 2003. *Accruals, Financial Distress, and Debt Covenants*, Doctoral Dissertation, University of Michigan.
- Hribar, P. ve D.W. Collins. 2002. "Errors In Estimating Accruals: Implications For Empirical Research", *Journal Of Accounting Research*, 40 (1).
- Jones, J.J. 1991. "Earnings Management During Import Relief Investigations", *Journal of Accounting Research*, 29 (2).
- Kang, S., Sivaramakrishnan, K. 1995. Issues in Testing Earnings Management and an Instrumental Variable Approach, *Journal of Accounting Research*, 33 (2-Autumn).
- Kim, M., and W. Kross. 1998. The Impact of the 1989 Change in Bank Capital Standards on Loan Loss Provisions and Loan Write-offs, *Journal of Accounting and Economics*, 25 (1).
- Kim, B., Lisic, L. L., & Pevzner, M. 2011. *Debt Covenant Slack And Real Earnings Management*, Working Paper, George Mason University.

- King, T. E. (2000). *Financial Accounting: A Decision-Making Approach*, Author: Thomas E. King, Valdean C. Lembke, John H. Smith, Pub.
- Kothari, S. P., Leone, A. J., & Wasley, C. E. 2005. Performance Matched Discretionary Accrual Measures, *Journal Of Accounting And Economics*, 39 (1).
- Lafond, R., Lang, M.H., Skaife, H.A. 2007. Earnings Smoothing, Governance and Liquidity: International Evidence, Working Paper.
- Leuz, C., Nanda, D., Wysocki, P. D. 2003. Earnings Management and Investor Protection: An International Comparison, *Journal of Financial Economics*, 69 (3).
- Leventis, S., Dimitropoulos, P.E., Anandarajan, A. 2011. Loan Loss Provisions, Earnings Management, and Capital Management under IFRS: The Case of EU Commercial Banks, *Journal of Financial Services Research*, 40.
- MA, C. K. 1988. Loan Loss Reserves and Income Smoothing: The Experience in the U.S. Banking Industry, *Journal of Business Finance and Accounting*, 15.
- McNichols, M., Wilson, G. P. 1988. Evidence of Earnings Management from the Provision for Bad Debts, *Journal of Accounting Research*, 26 (Supplement).
- McNichols, M.F. 2000. Research Design Issues in Earnings Management Studies, *Journal of Accounting and Public Policy*, 19.
- McNichols, M.F. 2002. Discussion Of The Quality Of Accruals and Earnings: The Role of Accounting Estimation Errors, *The Accounting Review*, 77 (Supplement).
- Moehrle, S.R. 2002. Do Firms Use Restructring Charge Reversals to Meet Earnings Targets?, *Accounting Review*, 77.
- Moyer, S.E. 1990. Capital Adequacy Ratio Regulations and Accounting Choices in Commercial Banks, *Journal of Accounting and Economics*, 13(2).
- Mulford, C., Comiskey, E. E. 2002. *The Financial Numbers Game, Detecting Creative Accounting Practices*. USA: John Wiley & Sons.

- Nelson, K. 2000. Rate Regulation, Competition and Loss Reserve Discounting by Property-Casualty Insurers, *The Accounting Review*, 75(1).
- Penalva, F. 1998. Loss Reserves and Accounting Discretion in the Property-Casualty Insurance Industry. Working Paper, Haas School of Business, University of California, Berkeley.
- Petroni, K. 1992. Optimistic Reporting in the Property-Casualty Insurance Industry, *Journal of Accounting and Economics*, 15(4).
- Rayburn, J. 1986. The Association Of Operating Cash Flow And Accruals With Security Returns, *Journal of Accounting Research*.
- Rivard, R. J., Bland, E., Morris, G. H. 2003. Income Smoothing Behavior of U.S. Banks Under Revised International Capital Requirements. *International Advances in Economic Research*, 9(4).
- Scholes, M., Wilson, G.P., Wolfson, M. 1990. Tax Planning, Regulatory Capital Planning, and Financial Reporting Strategy for Commercial Banks, *Review of Financial Studies*, 3.
- Shrieves, R. E., Dahl, D. 2003. Discretionary Accounting and the Behavior of Japanese Banks Under Financial Duress, *Journal of Banking & Finance*, 27.
- Shuto, A. 2007. Executive Compensation and Earnings Management: Empirical Evidence from Japan, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 16.
- Sloan, R. 1996. Do Stock Prices Fully Reflect Information in Accruals and Cash Flows about Future Earnings? (Digest Summary), *Accounting review*, 71(3).
- Taktak, N. B., Shabou, R., Dumontier, P. 2010. Income Smoothing Practices: Evidence from Banks Operating in OECD Countries, *International Journal of Economics and Finance*, 2(4).
- Treynor, J. L. 1972. The Trouble With Earnings, *Financial Analysts Journal*, 28 (5).
- Wetmore, J. L., Brick, J. R. 1994. Loan-Loss Provisions of Commercial Banks and Adequate Disclosure: A Note, *Journal of Economics and Business*, 46.

Arş. Gör. Hüseyin TEMİZ - Arş.Gör. Merve ACAR
Prof.Dr. Mustafa Ömer İPÇİ

Zhang, H. 2002. Detecting Earnings Management: Evidence From Rounding-Up In Reported EPS. Working Paper (University of Illinois at Chicago).

2016/1

268